

Recenzja

rozprawy doktorskiej mgr. Bartłomieja Pyki

***nt. Status prawny dyrektora prostej spółki akcyjnej – próba wkomponowania
monizmu organów spółek do polskiego systemu prawa***

I. Uwagi ogólne

Recenzowana rozprawa doktorska mgr. Bartłomieja Pyki została napisana na Wydziale Prawa, Administracji i Stosunków Międzynarodowych Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego w Krakowie pod kierunkiem naukowym prof. dr. hab. Wojciecha Pyziola. Dotyczy ona problematyki statusu dyrektora prostej spółki akcyjnej i na tym tle próby wkomponowania monizmu organów spółek do polskiego systemu prawa. Wybór tematu dysertacji niewątpliwie zasługuje na aprobatę. Wskazany w nim temat badawczy obejmuje bardzo interesujące zagadnienie statusu dyrektora, powoływanego w razie wyboru monistycznego systemu organów w prostej spółce akcyjnej i ustanowienia w niej rady dyrektorów. Na tej podstawie Doktorant podjął się analizy sposobu wkomponowania monizmu organów spółki kapitałowej do polskiego systemu prawa, który jako podstawowy model ukształtowania organów zakłada system dualistyczny, i w tym kontekście oceny wprowadzonej regulacji. Tak zakresłony temat ma niewątpliwie złożony charakter i wymaga zbadania stosunkowo nowej w prawie polskim struktury jaką jest prosta spółka akcyjna, istoty wprowadzonego w niej monistycznego systemu organów oraz praw, obowiązków i zasad odpowiedzialności dyrektora. Zakłada konieczność przeprowadzenia analizy tych elementów konstrukcji nowego i wzbudzającego kontrowersje typu spółki kapitałowej, jaką jest prosta spółka akcyjna, które są istotne z punktu widzenia ukształtowania statusu prawnego dyrektora. Wymaga uwzględnienia specyfiki działania monistycznego systemu organów, wyrażającego się w przyznaniu jednemu organowi kompetencji zarówno w zakresie szeroko rozumianego zarządzania spółką, a więc prowadzenia jej spraw oraz reprezentowania, jak i w zakresie

nadzoru. Ocena wkomponowania takiego rozwiązania do polskiego systemu prawa wymaga odwołania się do tradycyjnego i charakterystycznego dla polskiego systemu prawa dualistycznego modelu organów, opierającego się na rozdzieleniu kompetencji w zakresie prowadzenia spraw oraz reprezentacji od kompetencji kontrolnych i nadzorczych.

Jest to problematyka doniosła zarówno z teoretycznego, jak i z praktycznego punktu widzenia. Powstają bowiem na tym tle istotne zagadnienia dotyczące sposobu funkcjonowania prostej spółki akcyjnej o tak ukształtowanym modelu organów. Względy teoretyczne uzasadniające wybór tematu pracy wyrażają się w szczególności w potrzebie przeprowadzenia pogłębionej analizy poszczególnych elementów wskazanej w temacie konstrukcji oraz rozważenia możliwych rozwiązań zidentyfikowanych problemów. Ma to szczególne znaczenie z uwagi na wprowadzenie w ramach przepisów dotyczących prostej spółki akcyjnej nowych rozwiązań dotyczących konstrukcji organów, niewystępujących dotychczas w stosunkach prawnych innych spółek kapitałowych. Na tym tle powstaje szereg wątpliwości interpretacyjnych odnoszących się do sposobu ukształtowania monizmu organów w prostej spółce akcyjnej, zwłaszcza w kontekście delegacji kompetencji i wyłonienia w ramach rady dyrektorów dwóch ich rodzajów, czyli dyrektorów wykonawczych i niewykonawczych. Samo ujęcie tematu wskazuje na istotne zagadnienie teoretycznoprawne odnoszące się do wprowadzenia monizmu i jego dostosowania do polskiego systemu prawa. Do względów praktycznych przemawiających za podjęciem będącej przedmiotem pracy problematyki zaliczyć należy poddanie analizie problemów istotnych z punktu widzenia praktyki funkcjonowania w obrocie spółki o nowym sposobie ukształtowania organów. Wskazane okoliczności potwierdzają trafność wyboru tematu i podjęcia się przez Doktoranta interesującego zadania usystematyzowania elementów omawianej problematyki badawczej i rozwikłania zagadnień budzących kontrowersje na tle uregulowań prawnych. Wypływające z tej analizy wnioski są istotne nie tylko w zakresie teoretycznych rozważań dotyczących omawianej konstrukcji, ale także praktycznego ich wykorzystania w ramach organizacji i funkcjonowania w obrocie prostych spółek akcyjnych, w których dokonano wyboru monistycznego systemu organów.

Podjęcie się przygotowania rozprawy doktorskiej dotyczącej zagadnienia statusu prawnego dyrektora prostej spółki akcyjnej zasługuje na uznanie również z uwagi na jej pionierski charakter. Problematyka ta nie była dotąd przedmiotem pogłębionej analizy w ramach opracowania monograficznego. Z uwagi na brak publikacji zawierającej całościowe jej omówienie, recenzowana rozprawa wypełnia istniejącą w tym zakresie lukę.

II. Ocena struktury pracy

Recenzowana praca doktorska mgr. Bartłomieja Pyki ma formę wydruku komputerowego książki i liczy łącznie 300 stron. Zawiera przedstawiający strukturę pracy spis treści, wykaz skrótów, bibliografię, streszczenie pracy, wstęp (oznaczony jako rozdział I) pięć rozdziałów merytorycznych oraz zakończenie (oznaczone jako rozdział VII).

Wykaz skrótów sporządzony został starannie, zawiera skróty tytułów powoływanych w pracy aktów normatywnych, tytułów publikatorów i czasopism, nazw organów orzekających, oraz pozostałe skróty.

Bibliografia zawiera wykaz literatury wykorzystanej w pracy („Komentarze, artykuły, monografie i inne piśmiennictwo”) obejmujący 107 publikacji, a także wykaz orzecznictwa uwzględniający 109 orzeczeń.

Streszczenie zostało sporządzone w języku angielskim i w zwięzły sposób prezentuje analizowany w pracy temat badawczy.

W rozdziale I zatytułowanym „Wstęp, opis tematu oraz postawienie pytań pracy” Doktorant określił problem badawczy, któremu poświęcona jest praca, przedstawił uzasadnienie wyboru tematu pracy, wskazał zasadnicze pytania, na które odpowiedź mają być przeprowadzone w pracy rozważania, zaprezentował cel podjęcia ujętej w temacie problematyki badawczej, odniósł się do dorobku doktryny dotyczącego analizowanej problematyki, a także omówił strukturę rozprawy.

Zasadnicze rozważania zawarte zostały w pięciu rozdziałach merytorycznych, które dzielą się na dalsze jednostki redakcyjne. Ich układ jest w zasadzie prawidłowy i logiczny oraz dostosowany do właściwej realizacji przez Doktoranta wskazanych w pracy celów badawczych.

Rozdział II pracy „System monistyczny na przykładzie P.S.A.” poświęcony został przedstawieniu monizmu jako systemu organów, jego korzyści i wad, założeniom monizmu w prostej spółce akcyjnej, charakteru rady dyrektorów na tle art. 4 § 2¹ k.s.h., a także analizie zakresu zmian legislacyjnych oraz zasygnalizowaniu problemów praktycznych związanych z wprowadzeniem rady dyrektorów.

Rozdział III recenzowanej rozprawy „Status prawny dyrektora oraz rady dyrektorów w K.S.H.” zawiera uwagi dotyczące konstrukcji i kompetencji rady dyrektorów, jej regulaminu, zasad powoływania, odwoływania, zawieszania w czynnościach dyrektorów, zróżnicowania ich statusu na dyrektorów wykonawczych i niewykonawczych, statusu komitetu wykonawczego i niewykonawczego, a także obowiązków dyrektorów w zakresie ich profesjonalizmu, lojalności i zakazu konkurencji.

Rozdział IV rozprawy „Status prawny dyrektora w świetle wybranych ustaw” prezentuje rozważania dotyczące ukształtowania jego obowiązków i odpowiedzialności na gruncie

wybranych przepisów z zakresu rachunkowości, przepisów podatkowych, prawa upadłościowego oraz kodeksu karnego.

W rozdziale V „Monizm organów na przykładzie spółki europejskiej oraz na przykładzie prawa spółek Francji, Wielkiej Brytanii oraz modelu amerykańskiego” zostały poddane analizie zagadnienia monizmu organów na przykładzie SE, porównania rady dyrektorów P.S.A. i rady administrującej SE, a także monizmu w jurysdykcji romańskiej na przykładzie Francji oraz w jurysdykcji anglosaskiej.

Rozdział VI „Odpowiedzialność odszkodowawcza oraz karna dyrektorów na gruncie K.S.H.” zawiera uwagi dotyczące odpowiedzialności odszkodowawczej oraz odpowiedzialności za zobowiązania spółki dyrektorów P.S.A., a także zakresu zastosowania do nich przepisów kodeksu spółek handlowych kreujących odpowiedzialność karną.

Z punktu widzenia zakresu tematycznego oraz objętości poszczególnych rozdziałów, istotna dysproporcja występuje pomiędzy rozdziałem III a pozostałymi rozdziałami. Ponadto część kwestii omawianych w rozdziale II zostało powtórzonych w rozdziale III z uwagi na to, że system monistyczny został scharakteryzowany w rozdziale II nie w ogólności, ale już na przykładzie rady dyrektorów w prostej spółce akcyjnej. Wydaje się, że lepszym rozwiązaniem byłoby poświęcenie rozdziału II zagadnieniu systemu monistycznego jako takiego, a następnie podział problematyki zawartej w rozdziale III na kolejne rozdziały odnoszące się do różnych aspektów systemu monistycznego w prostej spółce akcyjnej oraz do statusu prawnego dyrektora.

Pozytywnie ocenić należy przeprowadzenie szczegółowego podziału rozdziałów na dalsze jednostki redakcyjne, co umożliwi prawidłową prezentację omawianych zagadnień i zapewni przejrzystość rozważań. Pewnym mankamentem jest przypisywanie im niejednokrotnie zbyt długich tytułów. Dotyczy to w szczególności jednostek oznaczonych jako 3.2., 3.4, czy 3.11,

W rozdziale VII (zatytułowanym „Zakończenie, wnioski końcowe”) przedstawione zostały najważniejsze wnioski wynikające z przeprowadzonych w pracy rozważań oraz ocena uregulowania monistycznego modelu organów oraz statusu dyrektora w P.S.A.

W przedstawionej konstrukcji pracy nie przekonuje oznaczenie wstępu i zakończenia jako rozdziałów. Lepszym rozwiązaniem byłoby przypisanie im tradycyjnie roli oddzielnych od rozdziałów jednostek redakcyjnych pracy w postaci wstępu i zakończenia.

III. Ocena formalnej strony pracy

Praca napisana została dojrzałym, klarownym i precyzyjnym językiem. Zarówno prezentowane w doktrynie stanowiska, jak i dokonywana wykładnia regulacji prawnych

dotyczących analizowanej materii zostały przedstawione w sposób istotnie pogłębiony, rzeczowy i logiczny.

Przypisy skonstruowane zostały prawidłowo. Doktorant wykorzystuje je przede wszystkim do wskazania źródeł przedstawionych w tekście poglądów. Pewnym mankamentem jest brak pełnego przeglądu stanowisk prezentowanych w doktrynie polskiej i dość „wybiórcze” powoływanie publikacji dotyczących omawianych zagadnień. Pewną nieprawidłowością jest przytaczanie w każdym przypisie pełnych danych bibliograficznych publikacji, gdy uzasadnione byłoby posługiwanie się skróconymi formami stosowanymi w literaturze.

Pracy można zarzucić niedokładną korektę językową tekstu. Występują w niej błędy fleksyjne, literowe, interpunkcyjne, składniowe oraz stylistyczne (np. „w treści umowy” zamiast „w treści umowy” s. 31, „podziału kompetencji, prowadzącej” zamiast „podziału kompetencji prowadzącego” s. 33, „podana” zamiast „poddana” s. 37; „ewaluuje w kierunku” zamiast „ewoluuje w kierunku” s. 43, „tą spółkę” zamiast „tę spółkę” s. 211). Niepoprawne jest też posługiwanie się słowem „nijako” zamiast „niejako” (np. s. 58, 85, 237, 285), a także „za wyłączeniem” zamiast „z włączeniem” (np. s.157, 187,241, 299). Nie powinny też zdarzyć się błędy ortograficzne (np. „nie rzadko” zamiast „nierzadko” s. 31, „poza prawnej” zamiast „pozaprawnej” s. 47, „modyfikacją” zamiast „modyfikacjom” s. 134, „spółkom” zamiast „spółką” s. 141 i 279).

IV. Ocena metodologii pracy

Recenzowana rozprawa została zbudowana w zasadzie prawidłowo pod względem metodologicznym. Odnosi się do problematyki, która stanowi przedmiot zainteresowania przede wszystkim nauk prawnych. Objęte nią rozważania koncentrują się wokół zagadnień z zakresu prawa handlowego. Determinuje to rodzaj zastosowanych w pracy metod badawczych. Trafnie zasadniczą rolę odgrywa metoda dogmatyczna, wymagająca wykładni obowiązujących regulacji prawnych, a także prezentacji stanowisk doktryny i orzecznictwa dotyczących interpretacji przepisów prawa. Doktorant prawidłowo stosuje metody wykładni, wykorzystując metodę językową, systemową, a także funkcjonalną. Podkreślenia wymaga wykorzystanie w pracy metody prawnooporównawczej.

Doktorant w rozdziale I (stanowiącym wstęp) sformułował pytania o zasadniczym znaczeniu z punktu widzenia celu rozważań. Dotyczą one następujących zagadnień. Czy przepisy kodeksu spółek handlowych zostały w odpowiedni i klarowny sposób dostosowane do możliwości ustanowienia spółki kapitałowej o strukturze unitarnej? Czy prawo spółek i inne dziedziny prawa zostały odpowiednio dostosowane do możliwości plastycznego ukształtowania

spółek, a w szczególności czy czytelny jest w świetle ustawy podział kompetencji pomiędzy dyrektorów wykonawczych i dyrektorów niewykonawczych? Czy monizm, jako model ukształtowania organów spółki kapitałowej, może skutecznie funkcjonować w polskim porządku prawnym? (s. 31-32)

Wskazał też, że przedmiotem pracy jest dokonanie analizy statusu prawnego dyrektora jako członka organu o mieszanych kompetencjach oraz ocena przystosowania przepisów prawa (zawartych w ustawie wprowadzającej), a także udzielenie odpowiedzi na przedstawione pytania (s. 32).

Treść recenzowanej rozprawy została podporządkowana realizacji celu wskazanego w rozdziale I (we wstępie). Wyrażony w tytule problem badawczy w postaci statusu prawnego dyrektora prostej spółki akcyjnej oraz dostosowania systemu monistycznego do polskiego porządku prawnego został poddany w kolejnych rozdziałach kompleksowej analizie, uwzględniającej jego poszczególne elementy. Wykładnia uregulowań w tym zakresie, analiza poglądów doktryny, wzbogacona odniesieniami do orzecznictwa, umożliwiła Doktorantowi realizację zamierzonego w pracy celu.

Wnioski badawcze będące wynikiem przeprowadzonych w pracy rozważań Doktorant w klarowny sposób sformułował w zamykającym pracę rozdziale VII stanowiącym zakończenie.

V. Ocena merytoryczna treści pracy

Rozważania zawarte w rozprawie zawierają wielopłaszczyznową analizę problemu badawczego wyrażonego w tytule pracy. Doktorant skupił się na tych aspektach stosunków prostej spółki akcyjnej, w których wyraża się status dyrektora, przy czym dokonuje analizy uwzględniając podział na dyrektorów wykonawczych i niewykonawczych. Dokonał wnikliwego i kompleksowego omówienia zagadnień wiążących się ze wskazaną problematyką. W pracy przedstawione zostały szerokie i dogłębne rozważania poświęcone tematowi wyrażonemu w tytule pracy i powstającym na jego tle problemom budzącym rozbieżne oceny w doktrynie i orzecznictwie. Prezentują one wysoki poziom i stanowią potwierdzenie umiejętności badawczych Doktoranta oraz jego rozległej wiedzy w zakresie prawa handlowego, a w szczególności dotyczącej z konstrukcji prostej spółki akcyjnej i ukształtowanych ustawowo modeli jej organów, a w konsekwencji również wiedzy na temat konstrukcji organów w występującym w „klasycznych” spółkach kapitałowych (z ograniczoną odpowiedzialnością i akcyjnej) systemie dualistycznym. Zagadnienie statusu prawnego dyrektora w prostej spółce akcyjnej zostało omówione z dużym zaangażowaniem, w sposób rzetelny, interesujący i w

większości usystematyzowany. Doktorant uwzględnił zarówno aspekty teoretyczne, jak i praktyczne analizowanych problemów.

Doktorant prawidłowo wykorzystał w rozprawie wybraną literaturę przedmiotu oraz orzecznictwo, lecz nie uczynił tego w sposób wyczerpujący. Szereg konstrukcji omawianych w odniesieniu do prostej spółki akcyjnej, było przedmiotem zainteresowania doktryny również w na gruncie stosunku prawnego spółki z ograniczoną odpowiedzialnością i spółki akcyjnej. Stąd wymagałoby odniesienia do literatury dotyczącej tych spółek. Natomiast dobrze wyodrębnił i poddał analizie regulacje mające wiodące znaczenie z punktu widzenia ukształtowania systemu monistycznego i statusu prawnego dyrektorów w prostej spółce akcyjnej.

Doktorant wykazał się też umiejętnością przeprowadzenia syntetycznej prezentacji i klasyfikacji poglądów przede wszystkim doktryny, ewentualnie judykatury dotyczących omawianej problematyki, a także ich analizy i krytycznej oceny. Dowiódł też umiejętności formułowania własnych wniosków oraz odpowiedniej ich argumentacji.

Większość prezentowanych w pracy poglądów i konkluzji należy ocenić pozytywnie. Można jednak zaprezentować pewne uwagi krytyczne lub polemiczne.

W ramach merytorycznej oceny treści dysertacji podkreślić należy interesujące rozważania poświęcone istocie systemu monistycznego (s. 39 i n.). W tej części rozprawy Doktorant dokonał wnikliwej analizy cech systemu monistycznego (s. 42), odnosząc je do ukształtowania rady dyrektorów w prostej spółce akcyjnej. Przeprowadził też porównanie rady dyrektorów jako elementu systemu monistycznego i zarządu występującego w systemie dualistycznym (s. 46-47). W interesujący sposób zaprezentowane zostały i usystematyzowane zalety monizmu (s. 47-49). Dokonując następnie omówienia zagrożeń związanych z monizmem Doktorant trafnie zwraca uwagę na ryzyko zmniejszenia efektywności nadzoru (s. 50). Ponadto wskazując w aspekcie nadzoru jako zaletę wspólne decydowanie o sprawach najważniejszych z punktu widzenia interesów spółki (s. 47), jednocześnie słusznie podkreśla jako wadę mniejszą skuteczność nadzoru realizowanego *ex ante*, a więc na etapie kształtowania decyzji (s. 50). Ciekawe są również uwagi odnoszące się do możliwości podziału zadań w obrębie zarządu spółki akcyjnej. Na tym tle wątpliwość budzi zakwalifikowanie decyzji o utworzeniu nowych podmiotów jako odpowiadającej ustaleniu struktury organizacyjnej przedsiębiorstwa spółki (s. 52). Rozważania prowadzą Doktoranta do wniosku, że daleko idąca modyfikacja uprawnień wewnątrz organu zarządzającego jest możliwa także w systemie dualistycznym. Zgodzić się należy ze stwierdzeniem, że rada dyrektorów w prostej spółce akcyjnej posiada znacznie węższe uprawnienia kontrolne niż rada nadzorcza spółki akcyjnej i jest organem w zakresie regulacji prawnej zbliżonym do zarządu (s. 54).

W ramach uwag poświęconych założeniom monizmu w prostej spółce akcyjnej Doktorant dokonał trafnej charakterystyki rady dyrektorów, obejmującej zagadnienie jej składu oraz organizacji, zwracając uwagę na elastyczność tego organu w tym aspekcie (s. 58). Szczegółowo omówił także kompetencje rady w zakresie prowadzenia spraw, reprezentowania spółki oraz sprawowania nadzoru. Odnosząc się do funkcji nadzorczej rady Doktorant trafnie zwrócił uwagę na odmienność wyznaczenia jej zakresu w porównaniu z uregulowaniem kompetencji rady nadzorczej poprzez wskazanie na sprawowanie nadzoru nad prowadzeniem spraw spółki, a nie nad działalnością spółki we wszystkich jej dziedzinach, a także na pominięcie cechy stałości takiego nadzoru. Podkreślił jednocześnie dysonans pomiędzy przepisem określającym kompetencje rady dyrektorów i uregulowaniem uprawnień dyrektorów, wskazującym na stałość nadzoru (s. 61). Odnosząc się do podziału kompetencji w ramach rady dyrektorów Doktorant odrzucił możliwość ingerowania przez dyrektorów niewykonawczych w prowadzenie spraw spółki przez dyrektorów wykonawczych przy pomocy wprowadzenia w umowie spółki wymogu uzyskania ich zgody na określone czynności. Wykluczył też wydawanie wiążących poleceń dyrektorom niewykonawczym przez dyrektorów wykonawczych (s. 62), choć wydaje się, że uzasadnione byłoby wykluczenie wydawania wiążących poleceń przez dyrektorów niewykonawczych dyrektorom wykonawczym.

Źródłem interesujących problemów są uwagi poświęcone określeniu charakteru prawnego dyrektorów i rady dyrektorów w świetle art. 4 § 2¹ k.s.h. Na tym tle zwrócono uwagę na równorzędność zarządu i rady dyrektorów z uwagi na tożsamość praw, obowiązków i zasad odpowiedzialności, jednocześnie zastrzegając, że odesłania do stosowania przepisów o zarządzie nie należy traktować jako przypisywania pierwszorzędnej roli funkcji zarządczej rady dyrektorów i dyrektorów (s. 66). Doktorant uznał też, że monizm nie jest całkowitym wyłomem w systemie prawa, skoro wystarczające jest odesłanie do już istniejących przepisów dotyczących dualizmu z zastrzeżeniem ewentualnych korekt (s. 64). Trafnie zwrócił uwagę na zagadnienie stosowania do rady dyrektorów czy dyrektorów przepisów ustaw szczególnych, które posługują się innymi określeniami aniżeli „zarząd” czy „członek zarządu” (s. 67-69). Podkreślenia wymaga też dokonana przez Doktoranta interesująca analiza zakresu zmian w ustawach szczególnych związanych z wprowadzeniem rady dyrektorów jako organu spółki (s. 70 i n.). Zawiera ona zestawienie modyfikowanych regulacji oraz rozważania dotyczące wynikających ze zmian ewentualnych wątpliwości interpretacyjnych.

W ciekawy sposób Doktorant usystematyzował i przedstawił problemy praktyczne powiązane z wprowadzeniem rady dyrektorów jako monistycznego organu prostej spółki akcyjnej (s. 77 i n.). W istocie uwagi te odnoszą się do wątpliwości interpretacyjnych

wynikających ze sposobu uregulowania poszczególnych zagadnień dotyczących tego organu. Trafnie zwrócił uwagę w szczególności na problem jednoosobowej rady dyrektorów i wykonywania nadzoru w takim przypadku, reprezentacji spółki w razie wprowadzenia podziału na dyrektorów wykonawczych i niewykonawczych, zastosowania przepisów dotyczących dyrektorów w razie wprowadzenia takiego podziału, odpowiedzialności dyrektorów niewykonawczych, zakresu spraw wymagających uchwały rady dyrektorów, odpowiedzialności karnej dyrektorów niewykonawczych, a także statusu prawnego komitetów powoływanych w obrębie rady dyrektorów.

Bardzo interesujące i istotnie pogłębione są rozważania odnoszące się do statusu prawnego dyrektora i rady dyrektorów w kodeksie spółek handlowych (s. 86 i n.), choć jednocześnie niektóre uwagi zostały już zaprezentowane w poprzednim rozdziale. Dotyczy to w szczególności uzasadnienia ustawy wprowadzającej prostą spółkę akcyjną, a w tym samej nazwy organu (s. 55 i 87), wad i zalet monizmu (s. 47-49 i 89) czy elastyczności rady dyrektorów (s. 58 i 90).

W ciekawy sposób przedstawiono zagadnienie zakresu kompetencji nadzorczych rady dyrektorów, odnosząc się do zawężenia ich wykonywania tylko do prowadzenia spraw. Doktorant trafnie zauważa, że nadzór powinien dotyczyć również czynności w zakresie reprezentowania spółki (s. 95). Interesujące są również rozważania na temat zakresu spraw wymagających uchwały rady dyrektorów, mające na celu interpretację użytych w art. 300⁷⁵ k.s.h. nieostrych pojęć. Natomiast trudno zgodzić się z twierdzeniem, że decyzji o znaczeniu strategicznym nie można utożsamiać z zakresem spraw przekraczających zwykły zarząd (s. 99). Nie przekonują przedstawione kryteria rozróżnienia w postaci „atypowości” czynności przekraczających zwykły zarząd i „doniosłości” decyzji strategicznych.

Na uwagę zasługują rozważania poświęcone zasadom reprezentacji spółki przez radę dyrektorów, zwłaszcza w sytuacji podziału kompetencji i wyodrębnienia dyrektorów wykonawczych i niewykonawczych. Literalna wykładnia przepisów art. 300⁷⁶ i 300⁷⁷ k.s.h. skłania do wniosku zaprezentowanego w pracy, iż prawo do reprezentowania spółki przysługuje również dyrektorom niewykonawczym (s. 102). Pewne zastrzeżenia budzi uznanie za dopuszczalne udzielenie pełnomocnictwa przez członka rady dyrektorów innemu dyrektorowi (s. 103). Pomijając kwestię konstrukcji prawnej takiego umocowania, powstaje zagadnienie dopuszczalności jego udzielenia przy uwzględnieniu podziału na dyrektorów wykonawczych i niewykonawczych, zwłaszcza w kontekście możliwości umocowania w umowie do reprezentowania spółki dyrektora niewykonawczego na podstawie art. 300⁷⁹ § 3 czy art. 300⁶⁰ § 2 k.s.h. Zgodzić się natomiast należy z poglądem dopuszczającym zastrzeżenie w umowie

obowiązku współdziałania w ramach reprezentacji łącznej dyrektora wykonawczego z niewykonawczym (s. 102).

W toku rozważań dotyczących regulaminu rady dyrektorów nie przekonuje interpretacja zakładająca konieczność jego opracowania w przypadku organu jednoosobowego na tle uregulowań zawartych w art. 300⁵⁷ k.s.h. odnoszących się *expressis verbis* do organu wieloosobowego (s. 107). Wskazana regulacja wymaga należytej organizacji prac organu, a gdy jest to konieczne ustalenia określonych w ustawie kwestii w regulaminie. Nie wydaje się, by w sytuacji, gdy organ tworzy jedna osoba istniała konieczność ustalenia przez nią regulaminu określającego jego organizację i sposób wykonywania czynności. Tym bardziej, że Doktorant konieczność ustalenia regulaminu, do której odwołuje się ustawa, interpretuje jako stan podyktowany liczebnością organu, czy złożonością jego funkcji. Ponadto uwagi odnoszące się do regulaminu rady dyrektorów (podrozdział 3.4.) powinny zostać zamieszczone w innym miejscu pracy. Umieszczenie ich po omówieniu zakresu prawa do reprezentacji a przed uwagami dotyczącymi jego granic i wyłączenia możliwości reprezentowania spółki przez radę dyrektorów jest dyskusyjne.

Interesujące i wnikliwe są uwagi odnoszące się do zasad reprezentacji spółki w umowach z firmą audytorską oraz umowach i sporach między spółką a dyrektorem (s. 112 i n.). Doktorant dokonał pogłębionej analizy regulacji zawartych w art. 300⁶⁰ § 2 czy art. 300⁷⁹ § 3 k.s.h. Na tym tle pojawia się zagadnienie oceny możliwości reprezentacji spółki przez dyrektora niewykonawczego we wskazanych przypadkach w kontekście art. 300⁷⁷ k.s.h. przyznającego mu prawo reprezentowania spółki. Pewien niedosyt pozostawia i nie przekonuje argumentacja odrzucająca *a limine* możliwość zastosowania art. 39 k.c. w razie reprezentacji spółki z naruszeniem przedstawionych zasad działania za spółkę w umowach z firmą audytorską oraz w umowach i sporach z dyrektorami wykonawczymi. Należało raczej dokonać oceny analizowanych przypadków na tle regulacji określającej skutki działania w charakterze organu bez umocowania lub z przekroczeniem jego zakresu, przy uwzględnieniu zachodzących między nimi różnic. Dyskusyjne wydaje się też odrzucenie możliwości odwołania się w drodze analogii do art. 108 k.c. w sytuacjach naruszenia reguł reprezentacji spółki w umowach i sporach pomiędzy spółką a jej dyrektorem (s. 119-120).

W ciekawy sposób Doktorant dokonał klasyfikacji przepisów ogólnych dotyczących organów prostej spółki akcyjnej oraz przepisów dotyczących rady dyrektorów z punktu widzenia ich bezwzględnie obowiązującego lub dyspozytywnego charakteru. Wyodrębnił wśród nich takie, które wprost zezwalają na modyfikację, takie, które zabraniają modyfikacji oraz przepisy, z których wprost nie wynika możliwość dokonania modyfikacji (s. 121 i n.). Jednak wydaje się,

że ocena charakteru wskazanych przepisów powinna znaleźć się w ramach uwag poświęconych analizie uregulowanej nimi instytucji. Poza tym wyodrębnienie takiego podrozdziału prowadzi do powtórzeń uwag dotyczących poszczególnych zagadnień, które są analizowane w pracy również w innych miejscach. W szczególności dotyczy to zasad powoływania, odwoływania czy zawieszania w czynnościach dyrektorów, zasad reprezentacji spółki przez radę dyrektorów, możliwości reprezentowania spółki przez dyrektora niewykonawczego w umowach i sporach z członkiem rady dyrektorów oraz w umowach z firmą audytorską, charakteru komitetów powoływanych w ramach rady dyrektorów czy kadencji i mandatu. Z tego punktu widzenia wątpliwości budzi też oddzielne omówienie dyspozytywności przepisów dotyczących powołania i odwołania członków rady dyrektorów (s. 136 i n.). W tym zakresie wątpliwości budzą uwagi dotyczące prawa do zawieszania w czynnościach członków rady dyrektorów. Doktorant bowiem stwierdza, że dopuszczalne jest wyłączenie czy ograniczenie w umowie tego prawa, jednocześnie zastrzegając, że nie jest możliwe pozbawienia tego uprawnienia akcjonariuszy (s. 130). Takie stanowisko zdaje się zawierać wewnętrzną sprzeczność. Dalej, odnosząc się do odwoływania członków rady dyrektorów, opowiada się przeciwko dopuszczalności wyłączenia prawa do odwołania takich osób (s. 131). Wydaje się, że wątpliwe jest analizowanie możliwości wyłączenia wskazanych uprawnień, biorąc pod uwagę charakter organu, jakim jest rada dyrektorów w strukturze spółki. Budowanie koncepcji wyłączenia prawa odwołania czy zawieszenia w czynnościach dyrektorów zdaje się kolidować z brzmieniem art. 300⁷² § 3 k.s.h., naturą stosunku prawnego spółki kapitałowej oraz zasadami ładu korporacyjnego.

Na aprobatę w zasadzie zasługują konkluzje poświęcone mandatowi i kadencji członka rady dyrektorów (s. 143 i n.), choć zabrakło w tym zakresie porównania zasad wygaśnięcia mandatu wykreowanych w przepisach dotyczących prostej spółki akcyjnej z regułami obowiązującymi w pozostałych spółkach kapitałowych.

Z kolei w uwagach dotyczących prokury w prostej spółce akcyjnej zawarte zostało stwierdzenie o odmienności stosunków prokurenta z dyrektorami od stosunków pomiędzy prokurentem a członkiem zarządu (s. 150). Tezę tę oparto na różnicy kompetencji dyrektora i członka zarządu, jednocześnie nie wykazując, na czym ona polega i jaki wpływ na prokurę ma zakres uprawnień i obowiązków członków rady dyrektorów i członków zarządu. Jednocześnie w innym miejscu Doktorant stwierdza, że idea monizmu nie rzutuje na stosunek pomiędzy prokurentem a dyrektorem (s. 155). Ponadto wątpliwości powstają na tle interpretacji zasad udzielania i ustanawiania prokury w kontekście art. 300⁷⁵ § 3 k.s.h., stanowiącego o powołaniu prokurenta i odwołaniu prokury. Przepis ten jest w pracy odnoszony zarówno do ustanowienia

prokury jako czynności z zakresu prowadzenia spraw, jak i do jej udzielenia, czyli czynności należącej do reprezentacji (s. 152).

Kolejnym interesującym zagadnieniem analizowanym w pracy jest problematyka podziału kompetencji pomiędzy dyrektorów wykonawczych i niewykonawczych oraz status komitetów powoływanych w ramach rady dyrektorów (s. 156 i n.), czyli komitetu wykonawczego i komitetu niewykonawczego, określanego w art. 300⁷⁶ § 4 k.s.h. jako komitet rady dyrektorów. Doktorant trafnie zwraca uwagę na to, że taka nazwa nie oddaje znaczenia tej struktury. W tym zakresie podkreślenia wymagają rozważania odnoszące się do kompetencji dyrektorów niewykonawczych. W odniesieniu do kompetencji dyrektorów wykonawczych zabrakło w pracy analizy zakresu prawa i obowiązku określanego jako prowadzenie przedsiębiorstwa spółki (art. 300⁷⁶ § 1 k.s.h.) i jego stosunku do występującego w przepisach kodeksu pojęcia „prowadzenie spraw spółki”. Doktorant zdaje się traktować te pojęcia jako synonimy (np. s. 157, 162).

W ramach uwag dotyczących komitetów pewne zastrzeżenia budzi ocenianie możliwości ich powołania jako wyłomu od zasady monizmu, gdyż podział kompetencji w ramach organu o kompetencjach zarządczo-nadzorczych jest cechą wpisaną w koncepcję monizmu. Jednocześnie jest to cecha, która w pewnym zakresie nawiązuje do koncepcji dualistycznej organów, co Doktorant słusznie ocenia jako zbliżenie do modelu dualistycznego (s. 160). Poza tym pewien niedosyt pozostawiają uwagi odnoszące się do relacji pomiędzy art. 300⁵⁷ a art. 300⁷⁶ k.s.h. ograniczające się do wskazania, że art. 300⁷⁶ stanowi *lex specialis* wobec art. 300⁵⁷ § 3 zd. 2 k.s.h. Odnośnie do statusu komitetów zbyt daleko idące jest określenie ich mianem quasi-organów, gdy stanowią one tylko wyodrębnione części organu monistycznego. Jednocześnie brak jest podstaw do odpowiedniego stosowania do komitetów przepisów o radzie dyrektorów, w szczególności wskazanego przez Doktoranta art. 300⁵⁸ k.s.h. dotyczącego sposobu podejmowania uchwał przez radę dyrektorów. Żaden przepis nie przewiduje bowiem takiego odesłania. Natomiast w razie stwierdzenia istnienia luki w prawie można proponować zastosowanie określonego przepisu na podstawie analogii.

.Interesujące są uwagi Doktoranta dotyczące możliwości wprowadzenia ograniczeń, jakim podlegają dyrektorzy wobec spółki (s. 163). Nie jest jednak precyzyjne stanowisko dotyczące zakresu takich ograniczeń i możliwości ich wprowadzenia odnośnie do czynności dokonywanych wobec osób trzecich. Z jednej strony Doktorant trafnie wskazuje na wewnętrzny charakter ograniczeń, z drugiej jednak rozważa możliwość uznania za takie ograniczenie regulacji przewidzianej w art. 17 k.s.h. dotyczącym reprezentacji, wskazując możliwość zastosowania art. 17 § 3 k.s.h. Tymczasem należy odróżnić kwestię wymogu uzyskania zgody

innego organu na dokonanie określonej czynności w stosunkach wewnętrznych, co można traktować jako ograniczenie, od regulacji dotyczącej skutków czynności prawnej dokonanej wobec osób trzecich wbrew takim ograniczeniom. Ciekawe są także uwagi odnoszące się do możliwości wydawania dyrektorom przez akcjonariuszy wiążących poleceń, prowadzące Doktoranta do wniosku, że z braku zakazu wynika dopuszczalność ich wydawania (s. 172). Jednocześnie stwierdza, że prawo wydawania wiążących poleceń może dotyczyć tylko prowadzenia spraw (choć art. 300⁷⁶ k.s.h. stanowi o delegowaniu na dyrektorów czynności prowadzenia przedsiębiorstwa spółki), a nie może dotyczyć innej materii mieszczącej się w kompetencjach dyrektorów. Jednak takie twierdzenie rodzi przewrotne pytanie o znaczenie braku zakazu również w tym zakresie. W tej kwestii można też postawić pytanie, czy wydawanie wiążących poleceń dotyczących prowadzenia spraw nie stanowi naruszenia podziału kompetencji pomiędzy organami, na co Doktorant zwraca uwagę (s. 174), skoro decyzję podejmowałiby akcjonariusze, a dyrektorzy powinni takie polecenie wypełnić.

Na akceptację zasługują szerokie rozważania poświęcone szczególnym obowiązkom dyrektorów wyznaczających sposób sprawowania przez nich przysługujących im kompetencji. Dotyczy to analizy treści obowiązku dochowania należytej staranności, lojalności, zakazu konkurencji, obowiązku powstrzymania się od rozstrzygania spraw w razie sprzeczności interesów i zakazu ujawniania tajemnic spółki (s. 181 i n.). Pewne wątpliwości budzi jednakże zakwalifikowanie trzech ostatnich obowiązków jako sfer zakazu konkurencji. Niejasne jest też twierdzenie, że bezwzględne charakteru nie ma samo utrzymanie informacji w tajemnicy w kontekście bezwzględnego charakteru zakazu ujawniania tajemnic spółki. W tym zakresie rodzi się też pytanie o relację pomiędzy tajemnicą spółki a tajemnicą przedsiębiorstwa, o której mowa w art. 11 u.z.n.k.

Podkreślenia wymagają rozważania dotyczące statusu prawnego dyrektorów w świetle wybranych ustaw (s. 196 i n.), choć częściowo kwestie te zostały już poruszone w ramach rozdziału II (podrozdział 2.4.). Dotyczą one zagadnienia odpowiedzialności dyrektora za zaległości podatkowe spółki, zakwalifikowania wynagrodzenia dyrektora na podstawie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, odpowiedzialności dyrektora za niezgłoszenie w terminie wniosku o ogłoszenie upadłości spółki, a także obowiązków dyrektora wynikających z ustawy o rachunkowości. Dodatkowo zostało poddane analizie zagadnienie możliwości popełnienia przez dyrektora przestępstwa naruszenia zaufania uregulowanego w art. 296 k.k. Problematyka ta jest analizowana nie tylko w odniesieniu do dyrektorów o jednolitych kompetencjach, ale również do sytuacji, gdy w ramach rady dyrektorów występują dyrektorzy wykonawczy i niewykonawczy.

Interesujące i inspirujące uwagi Doktorant poświęcił systemowi monistycznemu w spółce europejskiej, a także uregulowaniom monizmu w prawie francuskim, w Wielkiej Brytanii oraz w prawie amerykańskim (s. 234 i n.). Ciekawe wnioski wypływają zwłaszcza z porównania ukształtowania systemu monistycznego w prostej spółce akcyjnej oraz w spółce europejskiej, przede wszystkim w kontekście kompetencji rady dyrektorów i rady administrującej, rozróżnienia między podziałem i delegacją zadań w ich obrębie, odpowiedzialności członków tych organów, zakresu przepisów mających do nich zastosowanie, czy możliwości powołania komitetów. Porównanie to prowadzi Doktoranta do trafnego wniosku, że monizm na gruncie polskiego systemu prawa może występować w dwóch odrębnych formach z uwagi na przewagę różnic nad podobieństwami pomiędzy sposobami jego ukształtowania w porównywanych sferach (s. 250-251). Z kolei z odniesienia do uregulowań dotyczących monizmu we francuskiej spółce akcyjnej wynika, że jest on bardziej zbliżony do występującego w spółce europejskiej, niż tego, który został przewidziany w prostej spółce akcyjnej (s. 254). Również uwagi poświęcone systemowi monistycznemu w ujęciu prawa anglosaskiego wieńczy wniosek o jego odmienności w porównaniu do modelu obowiązującego w prostej spółce akcyjnej (s. 258).

Doktorant przeprowadził też wnikliwą analizę zasad odpowiedzialności odszkodowawczej i karnej dyrektorów na podstawie przepisów kodeksu spółek handlowych. Scharakteryzował zakres przedmiotowy oraz podmiotowy tej odpowiedzialności, odnosząc się do statusu dyrektorów wykonawczych i niewykonawczych. Opowiedział się za poglądem zakładającym modyfikację odpowiedzialności dyrektora niewykonawczego zwłaszcza w kontekście przesłanki winy, której ocena powinna uwzględniać podział kompetencji, zakres obowiązków takiego dyrektora oraz okoliczność jego faktycznego wpływu na zdarzenie (s. 261). W konsekwencji przyjął pogląd o odpowiednim stosowaniu do dyrektorów niewykonawczych przepisów dotyczących odpowiedzialności cywilnoprawnej (s. 262). Swoimi rozważaniami Doktorant objął odpowiedzialność za zobowiązania spółki w sytuacji, gdy egzekucja przeciwko spółce okaże się bezskuteczna (art. 300¹³² k.s.h.), odpowiedzialność za podanie fałszywych danych w oświadczeniu o wniesieniu wkładów (art. 300¹²³ k.s.h.), odpowiedzialność odszkodowawczą z tytułu nienależytego wykonania obowiązków (art. 300¹²⁵ k.s.h.). Następnie w bardziej pogłębiony sposób odniósł się do odpowiedzialności za zobowiązania spółki w razie bezskuteczności egzekucji prowadzonej przeciwko spółce (art. 300¹³² k.s.h.), dokonując też oceny możliwości wykorzystania poglądów judykatury ukształtowanych na gruncie art. 299 k.s.h. Przeprowadził również ciekawą analizę możliwości zastosowania wobec dyrektorów, zwłaszcza niewykonawczych, przepisów karnych zawartych w kodeksie spółek handlowych .

Rozważania zawarte w rozprawie stanowią podstawę do wyrażenia przez Doktoranta negatywnej oceny dla sposobu wprowadzenia monizmu do polskiego systemu prawa. Ocenę tę uzasadnił zagrożeniami wynikającymi zwłaszcza z niejasności podstawowych dla tego systemu przepisów, a także z podziału kompetencji w ramach rady dyrektorów i wyodrębnienia dyrektorów wykonawczych oraz niewykonawczych. Zdaniem Doktoranta uregulowania w tym zakresie mają charakter śladowy i niesatysfakcjonujący (s. 293). Ponadto opowiada się za ujednoczeniem traktowania dyrektorów wykonawczych i niewykonawczych oraz jak najszerszym uznawaniem dyrektorów za adresatów przepisów dotyczących dyrektorów i członków zarządu (s. 294). Oceniając sposób dopasowania monizmu do polskiego systemu prawa stwierdza, że zabieg ten został przeprowadzony w sposób niekompletny i chaotyczny (s. 296).

Recenzowana rozprawa wpisuje się z powodzeniem w dyskusję na temat potrzeby oraz sposobu uregulowania w prawie polskim systemu monistycznego organów. Zawarte w niej rozważania prezentują wysoki poziom. Podkreślenia wymaga wykorzystanie w pracy bogatej literatury przedmiotu, wzbogaconej też pewnymi odniesieniami do orzecznictwa. Przedstawione wyżej zastrzeżenia nie umniejszają wysokiej oceny pracy, lecz stanowią wyraz dyskursu naukowego. Doktorant w sposób klarowny wskazał zagadnienie badawcze i przeprowadził jego wnikliwą analizę na gruncie przede wszystkim prawa polskiego, odnosząc się w pewnym zakresie do prawa francuskiego oraz systemów anglosaskich. Analizując poszczególne elementy systemu monistycznego w prostej spółce akcyjnej wskazał wątpliwości interpretacyjne oraz zagrożenia, jakie nich wynikają. Zawarte w pracy rozważania prezentujące wyniki badań Doktoranta mają niewątpliwie oryginalny i twórczy charakter oraz stanowią wartościowy wkład do dyskusji na temat budzącego szereg kontrowersji normatywnego ukształtowania prostej spółki akcyjnej, a zwłaszcza przewidzianego w niej monistycznego modelu organów. Zgłoszone w pracy wnioski *de lege ferenda* mogą stanowić inspirację do podjęcia działań mających na celu znowelizowanie przepisów dotyczących poszczególnych, analizowanych w pracy aspektów konstrukcji monizmu w prostej spółce akcyjnej.

VI. Konkluzja

W konkluzji z przekonaniem stwierdzam, że recenzowana rozprawa mgr. Bartłomieja Pyki stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego oraz wykazuje ogólną wiedzę teoretyczną kandydata w dyscyplinie naukowej nauki prawne i umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej, a tym samym odpowiada warunkom dla rozpraw doktorskich, określonym w art. 187 ust. 1-3 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym i

nauce (tekst jedn.: Dz. U. z 2022 r., poz. 574), w związku z czym stanowi podstawę do podjęcia dalszych czynności przewodu doktorskiego, a następnie nadania mgr. Bartłomiejowi Pyce stopnia doktora nauk społecznych w dyscyplinie nauki prawne.

Prof. dr hab. Katarzyna Kopaczyńska-Pieczniak

Lublin, dnia 15 września 2022 r.